

Brusel 17. listopadu 2023
(OR. en)

15471/23

SOC 780
ANTIDISCRIM 187
MI 981
JAI 1476
FREMP 328

POZNÁMKA

Odesílatel:	Předsednictví
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Předmět:	Akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025 – <i>politická rozprava</i>

Delegace naleznou v příloze poznámku předsednictví pro řízení rozpravy, která byla vypracována pro účely politické rozpravy na výše uvedené téma na zasedání Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (EPSCO) ve dnech 27. a 28. listopadu 2023.

POLITICKÁ ROZPRAVA O BOJI PROTI RASISMU V EVROPSKÉ UNII

ÚVOD

Směrnicí Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000 byla zavedena zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ. Jak je rovněž zdůrazněno ve sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů s názvem „Unie rovnosti: akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025“, diskriminace na základě rasy nebo etnického původu je v Evropské unii zakázána. Přesto však v naší společnosti přetrvává. Nestačí tak být proti rasismu, je nutné se mu aktivně postavit.

Rasismus má různé podoby. Nejočividnější jsou zjevné projevy individuálního rasismu a rasové diskriminace. Terčem nesnášenlivosti jsou lidé asijského nebo afrického původu, muslimové, Židé a Romové. Existují však i jiné, méně explicitní formy rasismu a rasové diskriminace, například ty, které jsou založeny na nevědomé předpojatosti. Rasistické a diskriminační chování může být zakořeněno v sociálních, finančních a politických institucích a ovlivňovat všechny úrovně moci a tvorby politik.

Podle akčního plánu EU proti rasismu lze předsudky a stereotypy řešit především uznáním historických kořenů rasismu. Kolonialismus, otroctví a holocaust jsou součástí naší historie a mají i nadále zásadní důsledky pro dnešní společnost. Důležitou součástí podpory začleňování a porozumění je zajištění historické paměti.

Strukturální rasismus má navíc negativní dopad na přístup lidí k zaměstnání, zdravotní péči, bydlení, financím nebo vzdělání. Rasismus je zakořeněn v dějinách naší společnosti a je provázán s jejími kulturními tradicemi a normami. Může se odrážet ve způsobu, jakým společnost funguje, v rozdělení moci a v interakci občanů se státem a veřejnými službami. Někdy může být nevědomý. Vzhledem k tomu, že dopad strukturálního rasismu může být stejně hluboký a škodlivý jako dopad individuálního rasismu, je třeba uznat jeho existenci a řešit jej prostřednictvím proaktivních politik.

Akční plán EU proti rasismu vyzývá členské státy EU, aby existenci strukturálního rasismu uznaly. Obecné doporučení Výboru OSN pro odstranění rasové diskriminace (CERD) č. 34¹ týkající se osob afrického původu rovněž poukazuje na to, že rasismus a strukturální diskriminace osob afrického původu, které mají kořeny v neblaze proslulém otrokářském režimu, jsou stále patrné v situacích nerovnosti, které se těchto osob dotýkají a projevují se v několika oblastech. Jde mimo jiné o skutečnost, že tyto osoby patří k nejchudším skupinám obyvatelstva, o nízkou míru jejich účasti a zastoupení v politických a institucionálních rozhodovacích procesech, další obtíže, jimž čelí v oblasti přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a jeho dokončení, což vede k přenosu chudoby z generace na generaci, o nerovnost v přístupu na trh práce, omezené společenské uznání a snižování hodnoty jejich etnické a kulturní rozmanitosti a neúměrné zastoupení ve vězeňské populaci.

Nedávno se v rámci španělského předsednictví Rady Evropské unie konala v Barceloně konference na vysoké úrovni na téma „Boj proti rasismu v Evropské unii – osoby afrického původu: uznání, spravedlnost a rozvoj“², kterou uspořádalo španělské předsednictví, Evropská komise, Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) a granty EHP a Norska. Konference se zúčastnili zástupci členských států a orgánů EU, mezinárodních organizací, orgánů pro rovnost a občanské společnosti a diskutovali o strukturálním rasismu a potřebě shromažďovat ve statistikách, studiích a průzkumech data rozčleněná podle etnického hlediska, o zastoupení osob afrického původu ve veřejných funkcích a ve sdělovacích prostředcích a o právních předpisech a národních akčních plánech namířených proti rasismu.

Vzhledem k tomu, že několik členských států uznalo existenci strukturálního rasismu na základě svých dějin, vedla se rovněž diskuse o tom, že je třeba jej posoudit a stanovit ukazatele. Akční plán EU proti rasismu v tomto ohledu uvádí, že přesná a srovnatelná data mají zásadní význam pro tvůrce politik a občany, aby mohli posoudit rozsah a povahu diskriminace, s níž se setkávají, a koncipovat, přizpůsobovat, monitorovat a hodnotit politiky.

¹ <https://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/cerd-c-gc-34.pdf>

² <https://www.antiracism2023.eu/en/>

To vyžaduje rozčlenění dat na základě etnického původu nebo rasy, jak bylo konstatováno na Světové konferenci OSN proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti konané v roce 2002 a v Durbanském akčním programu³, kde byla potvrzena potřeba shromažďovat v demografické statistice rozčleněná data, s výslovným souhlasem respondentů, na základě jejich sebeidentifikace a v souladu s normami v oblasti lidských práv, které chrání soukromí.

Na výše uvedené konferenci „Boj proti rasismu v Evropské unii“ bylo poukázáno na to, že se touto problematikou zabývá pracovní skupina Eurostatu a také podskupina pro data o rovném zacházení koordinovaná Evropskou komisí. Několik členských států, jako je Španělsko, Portugalsko a Itálie, navíc kroky v tomto směru podniká, čímž navazují na praxi Irska v rámci EU a anglosaských a latinskoamerických zemí, které již tento druh dat shromažďují.

Intersekcionalní pohled umožňuje strukturálnímu rasismu lépe porozumět a zvyšuje účinnost reakcí. Kromě náboženského vyznání nebo přesvědčení může být rasismus rovněž spojen s diskriminací a podněcováním k násilí nebo diskriminaci, neboli nenávisťnými verbálními projevy, z jiných důvodů, jako je vyjádření pohlavní příslušnosti, narození, pohlaví, věk, zdravotní postižení, sexuální orientace nebo identita, onemocnění nebo zdravotní stav, nákaza HIV nebo genetická predispozice k patologiím a poruchám, jazyk, socioekonomické postavení nebo jakýkoli jiný osobní nebo sociální stav či okolnost. Rasismus může být rovněž namířen proti migrantům.

Opatření k boji proti rasové diskriminaci, rasismu, xenofobii a související nesnášenlivosti se na evropské úrovni v současné době opírají o zavedený právní rámec EU. Vycházejí z řady ustanovení Smluv, jakož i z obecných zásad nediskriminace a rovnosti, které byly rovněž zopakovány v Listině základních práv EU.

³ https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/Durban_text_en.pdf

Účinná policejní práce a respektování lidských práv se vzájemně doplňují. Vymáhání práva má klíčový význam pro zajištění dodržování práva a zaručení bezpečnosti. Uznání etnické rozmanitosti a zajištění spravedlivého vymáhání práva jsou zásadní pro boj proti rasismu. Ze zpráv o rasové diskriminaci však vyplývá, že nezákonné profilování na základě rasového původu je i nadále problémem, který postihuje určité komunity. Výsledky nedávno zveřejněné zprávy Agentury Evropské unie pro základní práva „Being Black in the EU“ (Být černochem v EU)⁴ poukazují na to, že z těch, kteří byli během 12 měsíců před průzkumem někým zastaveni, vnímala více než polovina (58 %) poslední zastavení jako rasově motivované. Lidé, kteří byli podrobeni policejní kontrole, o níž se domnívají, že se opírala o profilování na základě rasového původu, mají v policii mnohem menší důvěru. Podle průzkumu 45 % respondentů uvedlo, že se v posledních pěti letech setkali s rasovou diskriminací, což představuje nárůst oproti 39 % v předchozím průzkumu provedeném agenturou.

V souladu s unijní směrnicí o rasové rovnosti by měly mít osoby jakéhokoli etnického původu rovný přístup ke vzdělávání. Učitelé musí být vyškoleni pro práci se všemi dětmi a musí být citliví k potřebám žáků. Rasismus, diskriminace a rasová segregace nesmějí ve školách existovat. Členské státy jsou povinny předcházet rasové segregaci v souladu s článkem 3 Úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace⁵. Na evropské úrovni však nemáme k dispozici dostatečné ukazatele zaměřené na existenci segregace v oblasti vzdělávání a bydlení.

Lidé, kteří se potýkají s rasovou diskriminací, jsou zároveň vystaveni většímu riziku, že budou žít v nezdravých podmínkách a segregovaně. 31 % lidí afrického původu uvádí, že rasovou diskriminaci při hledání bydlení zažívají.

⁴ <https://fra.europa.eu/cs/publication/2023/being-black-eu>

⁵ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/cerd.pdf>

ORIENTAČNÍ OTÁZKY PRO DISKUSI

S ohledem na výše uvedené skutečnosti se ministři vyzývají, aby odpověděli na tyto otázky:

1. Jak můžeme podle vašeho názoru uznat existenci strukturálního rasismu, který v našich zemích existuje, a posuzovat jej?
 2. Jak můžeme proti nezákonnému profilování na základě rasového původu na vnitrostátní úrovni účinněji bojovat?
 3. Jak můžeme nejlépe řešit problematiku strukturálního rasismu a nezákonného profilování na základě rasového původu ve vnitrostátních právních předpisech nebo národních akčních plánech namířených proti rasismu?
-